

עלון דו שבועי מס' 25 • פרשת חקת • ה' תמוז תשס"ט

זמני השבת: ירושלים 19:08-20:31 תל אביב: 19:30-20:34 חיפה 19:22-20:35

יואב פלדמן

פרשת פרה אדומה-להבין שאני לא מבין

פרשתנו פותחת במצוות פרה אדומה שעמדו עליה רבים מרבתינו על טעמה ומסתריה.
המדרש מביא את דברי שלמה

אמר שלמה על כל אלה עמדתי ופרשה של פרה אדומה חקתי ושאלתי ופשפשתי
(קהלת ז) אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני. (במדבר רבה, וילנא, פרשה יט)

שלמה הבין הבין את כל התורה חוץ מטעמה של פרה אדומה חז"ל הדגישו את הצד הלא מובן במצווה זו בכך שהיא מטמאת את הטהורים ומטהרת את הטמאים. כנראה שהמסתוריות בפרשה זו קשור לפגישה של האדם עם המוות עם מוגבלותו של האדם. הרב סולוביצ'יק בספרו מן הסערה מבאר את מהותה של מצוות פרה אדומה (את טעמה הוא איננו מבאר). הגר"ד מבאר שישנו הבדל משמעותי בין טהרה בשאר הטומאות לבין ההיטהרות מן המת, בדרך כלל כדי להיטהר מן הטומאה צריך טבילה במקווה טהרה או במעין של מים חיים ובכך הוא עולה מטומאתו לטהרתו אך בטהרה מטומאת מת לא מספיקה טבילה אלא צריך גם הזאה ביום השלישי וביום השביעי. ישנו ניגוד בין שתי פעולות אלו, בעוד טבילה חייבת להיעשות על ידי האדם הטמא בעצמו ובכך הוא מעלה את עצמו מן הטומאה לטהרה. ההזאה מבטאת רעיון הפוך טמא מת אינו יכול להזות על עצמו אלא אדם טהור מזה עליו טמא המת לא יכול לגאול את עצמו באופן מוחלט אלא רק אדם טהור יכול לגאול אחרים.

המעמד הנפרד לטומאת מת מקנה לה מעמד מיוחד משאר דיני הטומאה (ולכן פרשה זו נאמרה כאן ולא נאמרה בספר ויקרא ע שאר דיני הטומאה) המת מצד אחד מעצם טבעו הרי הוא דומה לשאר בע"ח שמתו ונבלתם מטמאה ובכך הוא דומה לשאר בעלי החיים המטמאים במותם (ההקבלה היא בחיוב טבילה) אך בטומאת מת ישנה דרגה נוספת הקיימת רק בטומאת מת ולא בשאר בעלי החיים והיא מותו של אדם מהווה איבוד של עולם מלא – עולם של דעות ערכים מחשבות ועוד כל אדם הוא מיקרוקוסמוס. מותו של פרט בודד בעולם אינו כה טרגי כי המין נשאר קיים אך מותו של האדם הוא כאיבוד עולם מלא (במקביל לכך חיוב ההזאה המיוחד לטמא מת). הנביא יחזקאל מנבא על כך שלעתיד לבוא הקב"ה יטהר את ישראל – "וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם" הקב"ה יגאל את האנושות מן הפחד הגדול שלה מן המוות מן הסופיות החומרית של כל אדם.

הגר"ד בהבנה זו ביאר את מהותה של פרה אדומה אך ה"שפת אמת" הביא הסבר מסוים לטעמה של מצווה זו ואלו דבריו :

"ובמדרש אמרתי אחכמה והיא רחוקה כי כל טומאת מת נעשה ע"י חטא אדם הראשון מעץ הדעת והייתם כאלוהים יודעי טוב ורע ולכן הטרה אי אפשר להיות רק ע"י ביטול הדעת... לכן שטן ואומות העולם מונין את ישראל מה טעם יש בה שרוצים לפתות את בני" כנחש הקדמוני להיות רוצים להבין הכל ע"פ שכל האדם אבל בני" נמשכין באמונתם אחר רצונו יתברך בלי טעם ובזה זוכין אל הטהרה"

בעל השפת-אמת מבאר שהמיתה נקנסה על האדם בעקבות החטא הקדמון – עצתו של נחש לאכול מעץ הדעת עומק החטא נעוץ בכך שהאדם רוצה להידמות לבורא האדם רוצה לדעת להבין את הכל לכן נקנסה עליו מיתה לומר לאדם אינך כאלוהים – האדם יצור חומרי ומוגבל הוא לא יכול לדעת הכל. עניינה של פרה אדומה היא הטהרה מן המוות תיקון החטא הקדמון לכן כנגד טענת האומות מה טעם יש בפרה עונה המדרש אין לנו רשות להרהר אחרי טעמה כיון שכל מהות המיתה וכן הטהרה בפרה היא ההבנה וההפנמה

שאדם לא מסוגל להבין את הכל אלא עליו לבטל את עצמו כלפי הקב"ה ולקיים מצוותיו ומכך זוכה לטהרה ולדבקות בקב"ה.

כיום בעידן מודרני שהמסר העיקרי הוא ידע זה כח עלינו לתת מקום מסוים (לפחות מצווה אחת) להגבלת הידע לדעת שאין אנו מבינים הכל ולעשות מעשים בבחינת מצווה ועושה כדברי רבי יוחנן בן זכאי במדרש רבה לא המת מטמא ולא המים מטהרים אלא חוקה חקקתי גזרה גזרתי ואין לנו רשות להרהר אחריה

- יואב פלדמן, מחזור כד', גבעתיים, חצר"מ בישיבה.

ציון נקאש מבחן התינוק

לפנינו שאלה הלכתית סבוכה, אין פתרון באופק, מה עושים?

היי ילד, בוא רגע... תגיד זאת י או ו?

ילד קטן שאינו בר דעת הוא יכריע אם ספר התורה כשר או פסול- מכח תמימותו (עיין שו"ע אר"ח, לב,כ).

תינוק הוא המבטא את האינסטינקט האנושי, דרכו בוחנים מה אדם היה עושה בלא שיקול של גורמים חיצוניים לו, ודווקא במובן החיובי של המילה*, שכן ההלכה מכריעה כמותו.

יחודה של ההלכה היהודית הוא שהיא חושפת אמת שמוטבעת במציאות, היא מבררת מציאות ולא מכתיבה מציאות. כל חידוש בתורה הוא חשיפה של אמת ראשונית, וכך בגישתה זו היא דורשת שהבוגר ילך אחר הילד שבו ילך אחר האינסטינקט האנושי הגלום בו, ומודיעה לו בכך שהוא ביסודו, מכוון לאמת.

לא רק ההלכה אימצה את התינוק לחיכה, ניכר שעקרון זה הוא יסודי גם בתחום המחשבה, באגדה, שהיא שורש כל המחשבה היהודית, התינוק הוא העדות שהאדם בטבעו טוב. התינוק בבטן אימו למד את כל התורה כולה, הוא מפציע לעולם מלא תבונה פנימית מושרשת בלא כל התחבולות החיצוניות. אפשר לומר **שלתינוק זה נוח שלא נברא יותר משנברא שכן הוא יוצא מעולם קדום, עולם של שלמות, ומגיע לעולם של שניות של דיאלקטיקה.** תינוק זה "יוצא" מן האלוקות, נפרד מההילה החופפת אותו ונכנס לעולם של געגועים ותקוות לאותו מעמד, לשוב להיות תינוק במעי אימו, טבעי.

לידתו של תינוק היא תופעה שמסעירה את עולם הרגש, קשה להסביר את פשר ההתרגשות האנושית למראה תינוק קטן מחייך, שהרי מה הוא? יצור חסר ישע וחסר תועלת. אך אולי אותו סוד כמוס הצפון בו, אולי אותה אמת טבעית היא זו שמעוררת את הרגש הפנימי ביותר שלנו, את ההשגה הקודמת למחשבה והיא שמחכת חזרה באופטימיות. התינוק מגלם אינסטינקט, ואינסטינקט הוא רגש, הוא הרגש הוודאי ביותר שבאדם.

אפילו תורת ההכרה המדעית והמתמטית מעמידה בראש את הידיעה הרגשית. דווקא ההכרה הרגשית עליונה ביותר, דווקא אותה הזדהות שלא ניתן להסביר אותה במילים, שהיא מעבר למילים, היא ראשונית יותר, היא טבעית, היא אמיתית יותר ועליונה מזו השכלית.

ההיסטוריה מעידה על התקדמות של שאיפה זו של אדם לשוב אל טבעיותו, אל צלם אלוה ממעל שבו. בדורות הראשונים רמת ההתחברות היתה ברמת ההכרה הנמוכה ביותר, ברמת קבלת אמירות מוחלטות מבחוק, ניסים גלויים ליוו תקופות אלו, הכל היה ברור לעין אך שום דבר לא היה מוחלט באמת. בשלבים מתקדמים יותר האדם עמד על דעתו שלו, האדם ביקש שלא להסתפק ברמת הכרה שטחית זו, הוא רצה לתקן את החטא הראשון בעצמו, ואכן נהיה יותר פעיל, האדם שיכלל את התורה, תורה שבה הוא דומיננטי יותר מאי פעם, האדם החל להתבונן בכל המישורים המציאותיים בביקורת מתוך רצון כן להיות שותף. האדם חל לחוש עצמו משמעותי יותר מאי פעם עד שלבסוף כפר. כעת הוא מחפש את הדרך חזרה אך אינו רוצה להתנתק מההישגים שהשיג. האדם מחפש את המדרגה הבאה בהכרה, הוא משוכנע שהיא באה ממנו אך גם מבין שהגיעה קודם לכן מגבוה. האדם כיום רוצה לשוב להיות 'תינוק' בכוחות עצמו.

ציון נקאש, מחזור כז', פתח תקווה, סטודנט לכלכלה ומנהל עסקים באוני' העברית.

*גם כאשר ההלכה מודיעה שקטן אינו מחוייב במצוות היא מציינת זאת באופן של זכות הוא פטור מחובה שחלה על אחרים בדומה לאשה ועבד.

יש להוסיף שהשימוש במילה 'שיניים' לתיאור של שורת בליטות בגוף האדם קיים גם לגבי איבר נוסף - 'שיני הכרש' (עין שבת פב, א).

לפי הסברנו, הביטוי 'כרסה בין שיניה' מתבאר מאליה - הכרס המלאה, שבתוכה נמצא העובר שעתידי להיוולד בקרוב, נמצאת, כביכול, כבר בין השיניים, לקראת יציאתו של הוולד לאוויר העולם.

בעזרת ה' ביום שני הקרוב ז' תמוז (29.6) יתקיים בישיבה יום עיון בנושא 'היציאה לחופש הגדול'

בערב ישתתפו הרב אלישע אבינר הרב חיים סבתו הרב יצחק שילת ובוגרנו הרב אלי שיינפלד

מזל טוב לרונו ויפי רייכמן (יד) לרגל לידת בתם הבכורה יעל.

ברכות ליהודיע קלרמן (כב) לרגל לידת בנו מתן חיים גד.

מזל טוב ליוחנן יקותיאל (מחזור כ) לרגל אירוסיו.

שלל ברכות לרב יוסי גולדברג (ה) לרגל חתונת בנו.

ברכות לרב יהודה פריס (ז) לרגל צאת שלשה כרכים חדשים בסדרת 'יד יהודה' הכרכים החדשים:

'יד יהודה' על הלכות אישות

'יד יהודה' על הלכות כתובות

'ויכר יהודה' על דין יכיר - הצהרת אבהות והשלכותיה.

אהרלה גלצר
אם אין לחם שיאכלו בשר

כרסה בין שיניה

הביטוי 'כרסה בין שיניה' הוא תיאור לאישה שנמצאת בשלב מתקדם במהלך ההיריון. ביטוי זה מופיע כבר במשנה: "... באו שניים ואמרו 'ראינוהו בזמנו ובליל עברו לא נראה', וקבלן רבן גמליאל. אמר רבי דוסא בן הרכינס 'עדי שקר הן! היאך מעידים על האשה שילדה ולמחר כריסה בין שיניה?!'" (ראש השנה ב, ח). כמו כן, ביטוי זה מופיע גם בתוספתא (כתובות א, ו).

השימוש בתיאור הציורי הזה נפוץ למדי, ואף על פי כן רוב האנשים שמשמשים בו אינם מבינים מה בדיוק הוא מתאר. הקושי המרכזי הוא שאין כל קירבה פיזית בין כריסה המלאה של אישה בהריון לשיניה. קושי זה הוביל למספר פירושים דחוקים. הר"ש ליברמן (תוספתא כפשוטה, כתובות עמ' 197, הערה 39) מציג את דבריו של חכם אחד שהציע לשנות את נוסח המשנה ל'כריסה בין שדיה' ללא כל סימוכין שהם. הוא עצמו טוען שאין צורך בשינוי הנוסח, ומסביר שמשמעות הביטוי היא שהאישה לא תוכל לטעון בפיה שכבר ילדה, שהרי כרסה המלאה תכנס, כביכול, בין שיניה ולא תאפשר לה להגיד את דברי השקר האלה. כך כרסה הבולטת נמצאת, באופן מטאפורי, בין שיניה, ומונעת ממנה לשקר.

אני מתכוון להציע כאן פירוש אחר שנרמז בעדינות בדבריו של הר"ח אלבק (מבוא למשנה, עמוד 201, הערה 49). המפתח לפתרון הבעיה היא ההבנה ששיניים שמופיעות בביטוי הזה אינן השיניים שנמצאות בפה, אלא שיניים אחרות.

הגמרא (נדה מא, ב) דנה מהו השלב שבו דם שיוצא מרחמה של האישה גורם לה להיטמא בטומאת נידה. מסקנתה היא שיציאת הדם מ'בין השיניים' היא השלב שבו האישה נטמאת. מסוגיא זו עולה שמקום כלשהו בעומק הנרתיק נקרא 'בין השיניים' (בירושלמי, יבמות פ"ו ה"א, מקום זה נקרא 'בית השיניים'). מדוע הוא נקרא כך? רש"י (שם, ד"ה "כמין שיניים") מסביר ש"יש בתוך הרחם תלתולי בשר", דהיינו בליטות שמזכירות בצורתן שיניים.

התחשבות או התחשבות?

"כשהיית במילואים עשיתי הכל בבית.

טיפלתי בילדים, בישלתי, כיבסתי, קניתי...אני פשוט מותשת ולא מסוגלת יותר. אתה שומע שהתינוק צורח – גש עליו כבר ותטפל בו".

"אני מת מעייפות. המילואים האלו גמרו אותי. אני הולך לישון".

התינוק ממשיך לצרוח ומתפתח כעס של כל אחד מבני הזוג זה כלפי זה – "כיצד אין הוא מבין אותי, הרי הרבה יותר קשה היה לי מאשר לך". "כיצד אין היא מבינה אותי, מה היא חושבת, ששיחקתי כדורגל..."

קל להבין לנפשה של אשה זו. משך שלושה שבועות עול הבית היה כולו עליה כולל טיפול בתינוק שמתעורר בלילות ומדיר ממנה את שנתה. אך מעבר לקשיים האובייקטיביים, חלק ממצואות בלתי נמנעת, קל לזהות שזוג זה שרוי במאבק כוח בו כל אחד רוצה להראות שהוא עושה יותר מהשני. רגשות הגעגועים שהתעוררו בזמן המילואים לא שינו כלום. במקום לשמוח מהמפגש המחודש, חוזרים שני בני הזוג תיכף ומיד ל"שיגרה"...

לא מעט זוגות נמצאים במצב תחרותי, מתחשבים מי עושה יותר ומי עושה פחות. מסתבר שמאבקי כוח אינם נחלת הילדים בלבד וגם מבוגרים נכנסים לא פעם לטריטוריה הזאת. וחבל. במצב זה, רגשות החיבה והאהבה נדחקים ובלתי מורגשים ומפנים את מקומם לרגשות שליליים היוצרים ריחוק ו"זיהום אוויר".

לא מעט כתבנו בעבר בטור זה על העין הטובה ועל גודל מעלתה לפריחת הזוגיות וטוב להזכיר שוב ושוב את חשיבותה. הפעם הראשונה שמופיע הפועל "ראה" בתורה היא בקשר לאור. "וירא אלוקים את האור כי טוב..." (יתרה מכך – במלה "וירא" יש אותיות "אור"). הראייה של הקב"ה היא ראיית האור והטוב. מתוך ראיית האור והטוב השתלשלה כל הבריאה כולה. זו היתה התשתית לכל היצירה. כשנידבק בדרכי של הקב"ה ונתאמן מידי יום לראות עוד נקודה טובה אצל בן הזוג, נוכל לשים לב כיצד רגשות חיוביים מתחזקים בהתאם.

אחת הנגזרות של היכולת לראות את הטוב אצל בן הזוג היא היכולת לעודד. העידוד הוא דרך נוספת לבטא ולממש את האהבה בין בני זוג. העידוד מתאפיין כאנטיתזה של התחרות ושל ההתחשבות. שפת התחרות וההתחשבות היא שפה שיש בה ביקורת וזלזול. מטרתה להוריד מערכו של בן הזוג. לעומתה, שפת העידוד והעין הטובה מבטאת אהבה וקשר הרמוני ואחדותי בין בני הזוג. עידוד משמעותו שהאחד מעוניין בהצלחתו של השני, שהאחד רגיש לקושי שבו נמצא השני. הוא ביטוי לאמון המלא של זה כלפי זה. העידוד מעלה את ערכו של בן הזוג ומחזק את בטחונו בעיני עצמו. אחד העקרונות הבסיסיים של העידוד הוא שימת דגש על המאמץ וההשקעה ומעט לתוצאה. למשל: הבעל התאמץ וגיהץ מספר חולצות על אף שאינו רגיל לכך. משימה זו לקחה לו כמובן זמן רב בהרבה מאשר לאשתו. היא יכולה להגיב בנימת זלזול "חבל על המאמץ שלך..." וכמובן יכולה לבטא את הערכתה למאמץ שהושקע.

חשוב לציין שלא מדובר כאן על עידוד עם מטרה חינוכית. בן הזוג אינו ילד ואין לבן זוג שום תפקיד חינוכי. חינוך בן הזוג, בדומה לביקורת מהווה התנשאות ופגיעה בכבודו של בן הזוג. בזוגיות, העידוד הוא מנקודת מוצא של חברות ומתוך אכפתיות אמיתית לאושרו ורווחתו של בן הזוג.

ולזוג שאתו פתחנו: במקום ההתחרות כל אחד בקושי שלו, מוזמן כל אחד להביט בבן זוגו, להבין את הקושי בו הוא נמצא ולעודד אותו. לו היתה האשה זוכה למילות עידוד מבעלה על ההתמודדות והמאמץ שהיא השקיעה בתקופת המילואים, לא היתה פונה אליו כפי שפנתה. לו היתה האשה מבטאה כמה נוכחותו היתה חסרה לה (רגשית ולא רק כדי לטפל בתינוק!) הוא היה מרגיש מעודד לחזור לשגרה (ברוכה) ושמח לשתף פעולה.

נעמי וולפסון, יועצת אישית וזוגית, 0525665653, panimbefanim.com

